

likovali, zlasti gospod Verovšek, ki je igral starega Logarja s finim razumom in pravim temperamentom, in pa gospa Palakova, ki je bila jako pristržna Lenka; toda pravi Laščani, katere je imel pred očmi Stritar, to vendar niso bili. Nihče ne bi verjel, koliko je zavisno od tega, s kakim naglasom, s kakim izrazom v obrazu se izgovori kak stavek! Zlasti humor se razodeva včasih bolj v mimičnih potezah, nego v besedah . . . Naravnost ponesrečen pa se nam je zdel navzlic dobri maski gospoda House Pikin Jožek. Nam, ki smo Pikinega Jožka še poznali, pač pristaja ta sodba; a s tem nočemo ničesar očitati gospodu Housi, ker bi bilo naravnost veliko čudo, ako bi bil on, rojen Čeh, ki živi šele malo časa med našim ljudstvom, pogodil povsem dobro to ulogo . . .

Naše prepričanje je to, da dan 10. oktobra t. l., ko so prvič igrali »Logarjeve« na našem odru, ne ostane brez vpliva na razvoj naše dramatične umetnosti. Eno vsaj je gotovo: odslej nam bodo nemške narodne igre še manj prijale, in lokalizatorji tujih iger bodo imeli poslej še večji križ . . .

Izmed iger, o katerih smo govorili že prejšnja leta, so izvrstno igrali dne 3. oktobra Vrchlickega enodejanko »V Diogenovem sodu«, dne 7. oktobra pa enodejanko »Igra piké«, v kateri je gosp. Inemann izborno rešil svojo težavno ulogo.

Z.

II. Operne predstave. Pomlajene intendance Dramatičnega društva prvi korak je bil, da je odslovila vse prejšnje operne soliste, ne oziraje se niti na obupne pevce niti na občinstvo, ki je bilo posameznim članom opernega osebja bolj ali manj naklonjeno. Z oziri na gmotno stanje Dramatičnega društva je opravičevala intendantca svoje postopanje, ob takih argumentih, argumentih materialnega blagostanja, pa ni preostalo občinstvu drugo, nego da se je vdalo nadi, da se posreči intendantci dobiti nov ensemble, ki bode morda zopet ugajal njemu pa tudi intendantci, skrbni za denarno ravnotežje Dramatičnega društva.

Obdobje prvega meseca nove sezone smo že prekoračili. Konstatovati je, da se občinstvo zanima za operne predstave; prenapolnjeno gledališče svedoči, da Slovenci radi poslušajo opere. Kdo ve, ne zahajajo li radi tega tako pogostoma v gledališče, da se seznanijo z solisti novinci? Saj je velevažno, bo li občinstvo zadovoljno z novimi pevci, ki mu jih je naklonilo novo vodstvo. Operni ensemble je občinstvu kakor rodovina, s katero mu bo v bodoče občevati, in s katero bi rado vzdrževalo trajne in pristržne vezi. In kdor hlepi po novem, temu ponuja sedanja sezona mnogo novega. Izvzemši režiserja in renomiranega baritonista obče priznane veljave, gosp. Jos. Nollija, so vsi drugi solisti novi: dve sopranistinji, dva tenorja in basist. Le altistinje ni; intendantca je odslovila lanjsko izborno altistinjo, ne da bi jo bila nadomestila z drugo.

Kot sopranistinji tekmujeta gospica Amalija Carneri in gospica Ela Nočmi, prva Poljakinja, druga Čehinja. Vsaka je svoje vrste. Gospica Carneri nadkriljuje gospico Nočmi po zmagovitosti svojega glasu, le-ta se zopet odlikuje po pristržnosti prirojene ljubeznivosti. Blesteč, visoko in lahko se vzpenjajoč je glas g. Carneri; gladko egalizovan v vseh legah, zveni polno in mogočno; toplo zaokrožen, uspeva s pravilnim, muzikalno korektnim zastavljanjem, kakor mora dramatiški pevkinji. Gospica Nočmi uspešno uveljavlja zvonkost ljubko zabarvanega svojega glasu. Žvrgolenje jasno in čisto čuteče duše je značaj njenega petja, in pristržnost je znak prikupljive njene prikazni in simpatične njene igre.

Izmed tenoristov hvalimo gospoda Aleksija Desarija kot inteligentnega glasbenika in igralca, polnega temperamenta. S prirojenim talentom izvršuje vloge muzikalno fino; odlikujeta ga pristen občutek in umetniška zavest; kolorit je izrečno lirski, glas pa lepo uglajen in poln simpatiških akcentov. —

Kot začetnika, ki se bori še z marsikatero težavo, nočemo drugega tenorja, gospoda Antona Lebede, prestrogo soditi. Morda premore večkratno nastopanje zapreke, ki ovirajo glas v višini, in večja rutina mu ojači sedanjo šibkost ter ublaži sedaj še premalo uglajeno zabarvanje.

Basist, gosp. L. Pestkowski, je naopak diametralno nasprotje prejšnjega pevca. Obdarjen s kolosalnim glasom, rabi svoje glasišče virtuosno sprično izredne rutine, ki si jo je pridobil kot starejši pevec. Gosp. Pestkowskega sigurni nastop budi poslušalcu dobrodejno zavest, da se mu ni nič bati, in ga prepriča mahoma, da je gotov uspeh, da sme uživati pevca v nekaljenem miru, kakršnega nam sugerira le umetniški dovršeno proizvajanje.

Z novimi solisti je imela torej intendantca srečo, in nadejati se je prav lepih opernih predstav in zadovoljive sezone, to tembolj, ker je obljubljen bogat in raznovrsten repertoar.

Kot novost je podalo vodstvo v pričetku sezone muzikalno dramo »Glumači« (Pagliaci), kateri je besede i glasbo zložil R. Leoncavallo. Pesnikskladatelj nam predstavlja dogodbo, ki se je v istini zgodila nekje v Kalabriji. Po snovi svoji sorodna Mascagnijevi operi »Cavalleria rusticana«, se je pojavila ta opera skoro z njo vred šele pred nekolikimi leti na odrih svetovnih oper. Verizem, ki se javlja v obeh, je provzročil veliko hrupa; pisalo se je mnogo in ognjevitost za novotine v teh dveh operah, pa tudi zoper nje. Bojevalo se je mnogo, bojevalo se je srdito zoper laški verizem, a takisto navdušeno se je pisalo v prid tej smeri. Neovržna istina pa je, da so se vzdržali kakor »Cavalleria rusticana« tako tudi »Glumači« v repertoarju svetovne opere in da so si pridobili ugled, kakršen je usojen le najboljšim proizvodom umetnosti. Čas le najbolje določi, je li delo umetniške veljave. Po pravem izrazu človeške radosti, človeške žali se odlikujejo umetniška dela, opravičena je pa zato vsaka smer, bodisi liriška ali veristiška, romantiška ali naturalistiška, dekadentna ali realistiška, da je le delo plod, ki je dozorel pod toplimi žarki, ki sevajo iz duše genijeve.

Take umetniške vrline je pa najti tudi v »Glumačih«. Izraz pristnega, elementarnega, žarnega temperamenta je magiški čar, ki vabi slušatelja k temu delu.

Leoncavallo je kot Italijan melodik, bogat v invenciji, virtuoz v harmonskem tvorjenju, zavidanja vreden mojster v ustvarjanju žarko-slikovitega občutja, vabečega pevca, magnetizujučega poslušalca. Njegov orkester, samostojno tvoreč, je tolmač čuvstvovanja, ki ga vzbuja dejanje muzikalne drame. V rafinirani instrumentaciji in v bogati figuraciji drevijo orkestrovi zvoki neprestano drug za drugim; orkester je liki duša, ki vztrepetava, zasledujoč razvoj predstavljane drame, v radosti, v žalosti pa se razburkano vznemirja, dokler bolešno ne vzkrikne, ko je najbolj razvneto.

»Glumači« so v letošnji sezoni novost, za katero smo intendantci nemalo hvaležni. Uspeh vzorne uprizoritve in radostni sprejem bodita vodstvu zagotovilo, da je ustreglo ne le občinstvu, marveč tudi izvršujočemu osebju, ki se je uprizoritve z navdušenjem poprijelo.

Mascagnijeva »Cavalleria rusticana« in Weberjev »Čaro-strelec« sta bila dobródošli ponovitvi že znanega repertoarja in sta, uprizorjena po novih opernih močeh, na novo budila zanimanje, ne glede na vrline glasbene vsobine, ki je že obče priznana.

Zaslugo za zadovoljive predstave prvega meseca v sezoni je priznati seveda pred vsem kapelniku g. Benišku, ki uspešno vodi sedaj že nekaj let slovensko opero z rutino in s smelo odločnostjo; da ne bi je on tako srečno in dobro vodil, nikakor ne bi mogla uspevati, ker je naše gledališče premalo denarno podkrepjeno.

Gospodu Benišku pospešuje letos umetniško stremljenje pomnožen in marljiv zbor, ki se odlikuje posebno s tenorjem. —oe—

Hrvatski narod. Knjiga za pouku, hrvatskom seljaku poklanja Ivan Nep. Jemeršić, župnik grubišnopoljski. II. izdanje, Zagreb 1899, tiskom A. Scholza, VI + 538 str. 1 for. 20 novč., po pošti 15 novč. več. Pisatelj in založnik je vsem Slovencem dobro znan po svojem delu »Majka u radu za Boga i Hrvatsku«, katero je za Slovenke priredil S. Gregorčič ml. Tu navedeno II. izdanje je pravzaprav prvo, ker prvi odtisk je zaplenilo kr. državno pravdnništvo v Zagrebu. Vsega vkup so bile zaplenjene tri tiskane pole. Zlasti od l. 1848. dalje je konfiskator kar podolgota in poprek črtal brez usmiljenja. Pisatelju so pretili celo z zaporom in mu poudarjali: »Tega in tega narodu ni treba znati; učite ga raje, kako se sađi krompir, da mu bo sedaj pomagala hrvaška zavest« itd. Na str. 492. prve izdaje so zaplenili 13 verstic; na str. 529. imena sedaj živečih boriteljev za hrvaško pravo po raznih hrvaških zemljah; na str. 530. vse oporbene (opozicionalne) male in velike liste. Tako je morala marsikatera bridka resnica ostati zakrita s kopreno, in mnoge slike so zato nejasne. Cenzura ni pustila nič več izpremeniti in nič dodajati, ampak zaplenjena mesta samo s črticami (— — —) označiti.

Jemeršičevo knjigo preveva skozinskoz najčistejša ljubezen do naroda. Pisana je z navdušenjem za narodove blaginje, in ker govori od srca, najde tudi pot do narodovega srca. Slog je prav lahek, vsakemu umeven, tudi najprostejšemu seljaku. Tu ne najdeš nič govorniškega lepotečja, nič puhlo donečih fraz, vse je dobro premišljeno, jasno obrisano, živo čuteno in s srčno krvjo pisano, kakor sploh vsa poprejšnja Jemeršičeva dela. (Poleg že omenjene »Majke« je izdal tudi knjigo: »Bog i Hrvatska, ili ozbiljne misli za vjeru i domovinu«.)

Knjiga ima dva dela: manjši zemljepisni del (str. 7.—112.) ter mnogo obsežnejši kulturno-zgodovinski in politični del (113.—492. str.). Temu je dodan še pogled na sedanost in ozir na bodočnost (str. 493.—531.), n. pr. katera je prava politika na Hrvaškem, koga je treba »birati v sabor,« kako poučevati svojo deco itd. Ker je knjiga spisana za prosti narod, ki se ni mnogo učil po šolah, zato začenja vedno s temeljnimi pojmi, n. pr. o preteklosti človeštva, o postanku narodne izobrazbe in njeni moči, o evropskih narodih sploh, zlasti pa o Slovanih in še posebej o Hrvatih. Zemljepis Hrvaške je kaj pregleden in lahko razumljiv tudi brez karte. Zlasti lepo so naslikani razni pogledi (razgledi), n. pr. z Zagrebske gore, z Ivančice, s Kleka, z Učke, z Velebita, Dinare, Orjena itd. Pri poslednjem je opisana Boka Kotorska in Črna gora.

Ker hoče biti knjiga pred vsem poljudna, zato je ne smemo soditi z učenjaškega stališča, in izpregledati ji moramo tudi kake rodoljubne zanose, ki se morda ne ujemajo popolnoma z zgodovinsko resnico, ali pa katere bi pisatelj